

Angon Slovakian kierros 17.9 - 24.9.2010

Perjantai 17.9.2010, ensimmäinen päivä Slovakiassa

Doprý den - hyvää päivää - oli ensimmäinen paikallisen kielen oppitunti, jonka saimme tullessamme lounaspaikkaamme Slovakian Dolány'in. Bussimatka Wienin lentokentältä oli sujunut joutuisasti paikallisia maisemia katsellessa. Sade, joka oli alkanut aamulla Helsinki-Vantaan lentokentällä, oli loppunut ja maisema taustalla olevine vuorineen ja tien vieressä levittäytyvine viinitarhoineen oli hieno. Laajat maissi- ja auringonkukkapellot olivat myös suomalaisittain katsottuna "eteläisiä". Ohitimme Bratislavan ja jatkoimme kohti Pieniä Karpaatteja.

Lounaspaikkamme oli vanha mylly, josta oli tehty ravintola ja viininmyyntipaikka. Alkupalojen ja gulassin kanssa maistelimme viittä erilaista viiniä ja kuulimme paikallisesta viininviljelystä. Vuosi 2009 oli hyvä viinivuosi, mutta kulunut kesä oli huono rypäleiden kasvatuksen kannalta. Matkanjärjestäjämme ja oppaamme Matin tulkatessa kuulimme myös vanhan myllyn historiasta ja sen "kotihaltijasta" Vesihiidestä. Myllyn pihalla kasvoi upea saksanpähkinäpuu ja aito kastanja, joissa molemmissa oli pähkinöitä, joten ne oli helppo tunnistaa. Viinit olivat maistuneet niin hyviltä, että muutamia pulloja ostettiin mukaan. Sitä paitsi hinnat olivat todella edullisia.

Dolányin mylly. Kuva: Katja L.

Lounaan jälkeen jatkui matka pohjoista kohti. Ylitimme Váh -joen, joka Hron-joen kanssa on Slovakian suurin virta Tonavan jälkeen. Piestanyin kaupungin jälkeen saavuimme Ducovén linnoituksen raunioille. Paikalla tehtiin vuosina 1968 - 75 mittavia arkeologisia kaivauksia. Sieltä on löydetty niin kivikauden kuin pronssi- ja roomalaisajan esineistöä sekä lukuisia hautoja. Paikalla on nykyisin rekonstruoitu osa tammista paaluvarustusta ja rotundakirkon perustusta.

Seuraavaksi suuntasimme kohti Nitraa, joka oli ensimmäinen yöpymiskohteemme. Hotelli Atrium sijaitsi kävelytien varrella lähellä keskustaa. Vaikka en muista koska olisin ollut viimeksi hotellissa, jossa ei ole hissiä, ei tämä puute haitannut. Sokkeloinen, koristeltu, kolmikerroksinen hotelli oli erittäin viihtyisä. Sohvaryhmät auloissa ja vinokatot kattoikkunoineen huoneissa tekivät paikan kodikkaaksi. Ikkunasta saattoi katsella näkymää kattojen yli ja nähdä neljän kirkon tornit.

Lauantai 18.9.2010, Nitra

Herätys Suomen aikaan Nitrassa. Hotellihuoneen ikkunasta näkyi vaivatta neljä kirkkoa. Aamiaisen jälkeen oli vapaa-aikaa kierrellä kaupungilla ennen menoa kävelymatkan päässä olevaan arkeologiseen museoon. Museohenkilökunnan mielestä olimme kiinnostuneempia arkeologiasta kuin slovakialaiset. Meidän ei tarvinnut maksaa sisäänpääsymaksua kun henkilökunta kuuli arkeologiaharrastuksestamme. Museo oli tietenkin mielenkiintoinen kohde meille.

Museon jälkeen jäi taas aikaa kävellä, useimmat pienissä ryhmissä oman kiinnostuksen mukaan. Päältäpäin kauppahallin näköinen rakennus olikin kauppahalli! Unkarilainen torikauppiaspariskunta innostui niin suomalais-ugrilaisesta sukulaisuudesta, että antoi juuresmaistiaisja ja olisi antanut hedelmiäkin. Suomalaisittain hinnat olivat hyvin halvat. Lounaan jälkeen söimme leipomossa leivokset kahvin kanssa. Kahvi 1 euro ja leivos 50 senttiä! Ainoat haittatekijät olivat ne lukuisat ampiaiset, jotka pörräsivät syöjien ympärillä makean perässä.

Iltapäivällä suuntasimme kävellen Nitran linnalle kukkulalle, josta oli upea näköala kaupungin yli ja muille kukkuloille. Jo 600-luvulla kukkulalla on ollut linnoitus. Linnan rakentaminen on aloitettu 800-luvulla ja sitä on kunnostettu monta kertaa. Tärkein nähtävyys on katedraali. Alastulomatalla kävimme myös museossa, jossa mm. vanhin esine on vuodelta 1111.

Seuraavalle kukkulalle, Kalvárian pyhimyskukulalle, lähdettiin paikallisbussilla. Neitsyt Marian lähetyskirkko rakennettiin kukkulalle vuonna 1765. Tämäkin rakennus on uusittu ja sitä on käytetty eri tarkoituksiin, mm. orpokotina. Matkalla ylös oli Kristuksen kärsimyskertomus kuvattu kahteentoista erilliseen kaappiin. Eli keltaisia "mökkejä" oli pienen välimatkan päässä toisistaan. Jokaisessa oli yksi kuva luukun ja ikkunan takana. Korkeimmalla paikalla pyhimyskukulalla oli kolme massiivista krusifiksia. Matkalla ylös kohtasimme pari intialaista nunnaa, jotka olivat myös tutustumassa paikkaan. He olivat matkustaneet aika paljon Euroopassa ja kyselivät minkä takia me olimme siellä. Kävelimme kukkulalta alas hotelliin, jossa söimme illallisen. Päivä oli taas ollut lämmin ja aurinkoinen sääennusteiden vastaisesti.

Sunnuntai 19.9.2010, Komárnon alue

Aamuvirkuimmat aloittivat päivän käymällä klo 7.00 messussa Nitran linnan katedraalissa.

Aamiaisen jälkeen lähdimme kohti etelää Komárnon kaupunkiin ja Ižan kylään. Oppainamme olivat tohtorit Jan Rajtar ja Klára Kuzmová ja vielä neiti Lubomira (Luba) Kuzmová. Tie seuraili Nitra-jokea läpi Slovakian unkarilaisalueen. Alueella on asunut kelttejä, germaaneja, slaavilaisia, hunneja, turkkilaisia jne. Kirjavaan menneisyyteen sopien bussissammekin saattoi kommunikoida ainakin suomeksi, ruotsiksi, slovakiaksi, englanniksi, saksaksi, norjaksi ja unkariksi.

Tonava on aina ollut tärkeä rajajoki. Ižassa olevalle Kelemantian roomalaislinnoitukselle ajoimme Tšekkoslovakian armeijan rakentamaa betonitietä pitkin. Itse linnoitus on ollut osa Rooman valtakunnan pohjoista rajavarustusta.

Perillä tri Kuzmová kertoi paikan strategisesta merkityksestä ja tri Rajtar esitteli itse kaivausta. Alueella on kaivettu ensimmäisen kerran n. 100 vuotta sitten (János Tóth-Kurucz) ja muutamia kertoja myöhemminkin, mutta varsinainen kiinnostus aluetta kohtaan heräsi vasta 1978 alkaen, jolloin tehtiin pelastuskaivauksia Tonavan patotöiden vuoksi. Paikalta on tehty runsaasti mielenkiintoisia esinelöytöjä. Rahapulan vuoksi työt ovat keskeytyneet aina välillä, mutta tarkoitus on luoda alueelle ulkoilmamuseo ja saada se maailmanperintökohteeksi.

Kelemantian linnoituksella oppaamme Matti ja tri Kuzmová. Kuva: Katja L.

Kaivausvierailun jälkeen jatkoimme samojen oppaiden kanssa Komárnon linnoitussysteemiin kuuluneelle bastionille (rak. 1860-luvulla), johon on koottu lähitienoon roomalaisaikaan käsittelevä lapidarium. Esillä oli roomalaisten jumalille pyhitettyjä alttareita, mytologisia hahmoja, aikalaisten hautamuistomerkkejä ja sarkofageja. Esineistön lisäksi paikka on esteettisesti hyvin onnistunut.

Linnoitusalueelta jatkoimme Komárnon keskustaan, jossa ehdimme hetken ihmetellä ja kuvata sen erikoista Eurooppa-aukiota, jonka jälkeen matka jatkui Kolárovoon. Täällä kohteena oli kelluva mylly. Näitä veden virtaamalla ja hevosilla säädeltäviä myllyjä on seudulla ollut lukuisia, mutta ne on aikoinaan hävitetty poliittisista syistä. Nyt nähty on jäljitelmä, joka on rakennettu kansalliseksi ja tekniseksi muistomerkeksi.

Kolárovon kelluva mylly. Kuva: Katja L.

Tässä kohteessa aikaa kului reilusti, koska oppaamme valmistivat meille unkarilaisen halasle (halászlé) -kalakeiton. Erilaisia kaloja (karppia, haukea ym., mitä nyt sattuu saamaan), paprikaa ja valtaisa määrä sipulia saa porista padassa useamman tunnin. Aika kului jutustellen ja kioskin ennätyshalpoja juomia maistellen. Lisäksi tilan pässi ja koira viihdyttivät meitä turnajaisnäytöksellä. Keitto maistui ja paluumatkalle lähdettiin auringon laskiessa ja kuun noustessa.

Maanantai 20.9.2010, Banská Štiavnica

Maanantai valkeni syksyisen viileänä, mutta aurinkoisena. Tätä hyvää säätä riitti koko päiväksi ja iltapäivällä saimme nauttia kesäisestä lämmöstä.

Jätimme taaksemme Nitran kaupungin hienoine nähtävyyksineen. Pienen ajomatkan jälkeen saavuimme Drazovcen kirkon luo. Se on Slovakian vanhin romaaninen rakennus, jonka rakentaminen ajoittuu 1000-luvulle. Rakennuksen virallinen nimi on Pyhän Arkkienkeli Mikaelin kirkko. Se edustaa varhaista romaanisen kauden arkkitehtuuria. Rakennus on yksilaivainen ja siinä on paksut seinät sekä päädyssä pieni pyöreä apsis. Kirkko ei ole enää käytössä. Vuosien 1947 - 48 tutkimuksissa löytyi sen ympäriltä 55 hautaa. Sijainti on komea ja korkealla kukkulalla Drazovcen kylän yläpuolella. Kiipesimme sinne jalkapantikassa ja otimme kauniita kuvia sekä itse kirkosta että ympäröivästä maisemasta. Paikallinen opas esitteli meille kirkkoa ja sen historiaa. Mainittakoon vielä, että tämän kirkon kuvaa on käytetty postimerkissä ja myös setelissä ennen euroaikaa.

Drazovcen kirkko. Kuva: Katja L.

Matka jatkui aluksi viljavan kulttuurimaiseman läpi. Levicen kaupungin jälkeen alkoi nousu Štiavnické Vrchyn kukkuloiden yli. Matkalla näimme massiiviset tekoaltaat, joista johdettiin vesivoimaa Banská Štiavnican kaupungin kaivosteollisuuden pumppujen ja koneiden energianlähteeksi. Tätä järjestelmää on rakennettu 1500-luvulta lähtien.

Seudun kaivostoiminta perustui rikkaan hopea- ja kultamalmiesiintymän hyödyntämiseen. Se alkoi jo 300-luvulla eKr. kelttien toimesta. Vuodelta 1156 löytyy maininta "Terra banensium" eli kaivostyöläisten maa. Toimintaa riitti 1900-luvun alkupuolelle saakka. Nyt on hyvin säilynyt keskiaikainen kaupunki suosittu matkailukohde. Sitä pidetään Slovakian kauneimpana paikkakuntana. Kaupunki on Unescon maailmanperintölistalla v. 1996 alkaen. Sieltä löytyy lukuisia vanhoja kirkkoja, luostareita ja muistomerkkejä sekä kaivostoimintaan liittyviä museoita.

Me tutustuimme Banská Štiavnican uuteen linnaan. Se on rakennettu vv. 1564 - 71 korkealle kukkulalle. Linnan tehtävänä oli suojella kaupunkia turkkilaisten hyökkäyksiltä. Se on kuusikerroksinen ja siihen kuuluu useita kulmabastioneja sekä ampuma-aukkoja. Linnan ylimmästä kerroksesta on upea näköala kaupunkiin. Paikallinen museo-opas esitteli meille laajaa ja mielenkiintoista turkkilaissodista kertovaa näyttelyä Linnalta kävelimme alas kaupungin keskustaan ja kuvasimme ahkerasti hienoja vanhoja rakennuksia. Eräät meistä onnistuivat löytämään kirjallisuutta paikallisesta kirjakaupasta ja antikvariaatista. Kahvi- ja ostostauon jälkeen ajoimme alas vuorilta Hronjoen leveään laaksoon. Ohitimme pohjoisen johtavaa päätietä pitkin kaksi suurehkoa kaupunkia: Zvolen (44 000 asukasta) ja Banská Bystrica (83 000 asukasta). Sen jälkeen nousimme yli Matalan Tatran vuoriston muodostaman vedenjakajan. Ohitettuamme pari hiihtokeskusta tulimme alas Revúcajoen laaksoon. Illansuussa saavuimme perille seuraavaan majapaikkaamme Ružomberokin (saksaksi Rosenberg) kaupunkiin, joka on tunnettu puunjalostusteollisuuden keskus. Sieltä toki löytyy myös kulttuurihistoriallisesti kiinnostava vanhakaupunki, jonka julkiset rakennukset edustavat Unkarin vallan ajan tyypillistä arkkitehtuuria.

Majoituimme keskustahotelli Kultúraan ja nautimme siellä yhteisen illallisen. Sen jälkeen useimmat meistä olivat jo vähän uupuneita ja kypsiä levolle. Tämä matkapäivä oli varsin antoisa. Bussimme kuljetti meitä 10 tunnin ajan läpi Keski-Slovakian kauniiden maisemien. Matkaa kertyi n. 250 km.

Tiistai 21.9.2010, Vlkolínec ja Havránok

Tiistaina tutustuimme Ružomberokin kaupungin läheisyydessä oleviin nähtävyyksiin.

Lähdimme aamiaisen jälkeen bussilla ensimmäiseksi kohti Vlkolínecin vuoristokylää. Sää oli alhaalla Ružomberokissa viileä ja utuinen, mutta lähestyessämme Vlkolínecia sää selkeni ja aurinko alkoi paistaa. Saimme nauttia kylän upeista maisemista kaikessa komeudessaan. Vierailumme aluksi kuulimme esityksen kylän historiasta ja elintavoista. Sen jälkeen meillä oli mahdollisuus kierrellä kylässä itsenäisesti.

Vlkolínec on tunnettu hienoista puutaloistaan, joiden ansiosta se pääsi vuonna 1993 Unescon maailmanperintölistalle. Kylällä on pitkä historia. Se mainittiin asiakirjoissa ensimmäisen kerran jo 1376. Kylän läheisyydessä lienee ollut aikanaan susia, sillä sen nimi on todennäköisesti johdettu slovakian sanasta "vlk", joka tarkoittaa sutta. Nykyään kylässä asuu vakituisesti enää kolme perhettä, ja niidenkin jäsenet työskentelevät ja käyvät koulua kylän ulkopuolella. Kylän asukkaat saivat aikoinaan elantonsa maanviljelystä ja karjankasvatuksesta. Nykyään perinteisistä elinkeinoista saa elantonsa ainoastaan yksi teräsmummo, jolla on kaksi lammasta ja kaksi vuolta. Vakituisten asukkaiden lisäksi kylässä asustaa myös matkailijoita, jotka voivat vuokrata kylän taloja.

Lähes kaikki kylän talot on tehty puusta. Talojen rakenteissa on paljon mielenkiintoisia yksityiskohtia, ja lisäväriä taloihin tuovat kauniit kukkaistutukset pihoilla ja ikkunalaudoilla. Suurin osa taloista on rakennettu vuoren rinnettä laskeutuvan keskuskadun molemmille puolille. Keskuskadun keskellä virtaa puro, joka voidaan padota tarvittaessa puisilla luukuilla. Puuta on käytetty kylässä myös taiteellisimpiin tarkoituksiin, sillä kylän pääsisäänkäyntiä reunustavat hienot puusta veistetyt patsaat. Kylässä on näytteillä myös kaunis puusta veistetty joulukuvaelma, johon tulee lisää patsaita joka vuosi.

Vlkolínecin kylä. Kuva: Katja L.

Vlkolínecestä palasimme Ružomberokiin lounaalle, jonka jälkeen jatkoimme kohti 1960-luvulla rakennettua Liptovin tekoallasta. Tekoaltaan alle jäivät 14 kylän alueet. Vierailimme altaan lähistöllä olevalla Havránokin kelttiläisellä kaivausalueella. Siellä oli kaivettu jo tekoaltaan rakentamisen aikoihin, ja viimeisimmän kerran kaivajat ahkeroivat siellä viime vuonna. Alueella oli kelttiläisasutusta 1. vuosisadalta eKr. aina 300-luvulle jKr. asti. Rakennusten löytöpaikoille oli rakennettu rekonstruktio, joihin tutustuimme paikallisen oppaan johdolla. Kelttiläinen kaivausalue sijaitsee lievästi nousevalla vuorenrinteellä.

Alimpana rakennusryhmänä oli 1. vuosisadalta jKr. peräisin oleva rakennusryhmä, jossa oli asuintalon lisäksi kaksi eläinsuojaa, savenvalajan paja sekä kaivo. Pajasta oli löydetty jäänteitä vanhimmasta tunnetusta kelttiläisestä dreijasta ja uuni saviesineiden polttamista varten. Moni angolainen kokeili innokkaasti (rekonstruoitua) puista dreijaa.

Havránokin kelttiläisasutuksen rekonstruktio. Kuva: Katja L.

Marssimme tämän jälkeen ylemmäs rinteelle, jonne oli rakennettu rekonstruktio 1. vuosisadalta jKr. ajoittuvasta kelttiläisestä puolustustornista ja pyhäköstä. Erityisesti pyhäkkö oli erittäin mielenkiintoinen. Sen pääosan muodostivat kaksi huonetta, joita yhdisti totehmeilla koristeltu yhdyskäytävä. Toisesta huoneesta oli löytynyt eläinuhrien lisäksi myös merkkejä ihmisuhreista, joiden joukossa oli enimmäkseen naisia. Matka jatkoi edelleen ylemmäs paikkaan, jonne oli rekonstruoitu

vuorenrinnettä vastaan rakennettu, 1. vuosisadalta jKr. peräisin olevan kelttiläinen talo, jossa oli mm. hieno sivusuuntaan liikutettava puinen ikkunaluukku.

Patikoimme edelleen ylöspäin pienen kukkulan huipulle. Siellä oli käynnissä keskiaikaisen puolustuslinnan rekonstruktio. Paikalla oli asutusta 1300- ja 1400-luvuilla. 1400-luvulla sinne rakennettiin puinen puolustuslinna, jonka käytöstä luovuttiin kuitenkin jo 1400-luvun lopulla. Linnaa ympäröi vallihauta, jonka lisäksi se oli ympäröity maahan upotetuilla paaluilla. Linnassa oli mielenkiintoiset kaksoisseinät ilmeisesti siksi, että ulko- ja sisäseinän väliin jäävässä tilassa oli turvallista liikuskella.

Laskeuduimme seuraavaksi kukkulalta takaisin tien varteen kahvin ja teen keittämistä varten. Osa matkalaisista hyödynsi kahvin ja teen keittoon kuluvaan ajan pulahtamalla tekoaltaan virkistäviin vesiin.

Kahvin ja teen jälkeen jatkoimme matkaamme Pribylinan ulkomuseoon. Se on 1991 perustettu museo, jonne on siirretty rakennuksia etupäässä Liptovin tekoaltaan alle jääneistä kylistä. Ulkomuseon opas esitteli meille lyhyesti 1300-luvulta peräisin olevan linnan tiloja, minkä jälkeen kiersimme vapaasti museon eri rakennuksia. Niiden joukossa oli mm. sepän paja, kauppa, kapakka, ja upea keskiaikainen kirkko, jonka sisätiloja oli koristettu upeilla monivärisillä puuleikkauksilla.

Pribylinan ulkomuseo. Kuva: Katja L.

Ilta alkoi jo hämärtyä, kun lähdimme takaisin kohti Ružomberokia. Osa matkalaisista jäi hotellille ja osa jatkoi oppaan kanssa matkaa kaupungin lähistöllä sijaitsevaan maataravintolaan, joka on tunnettu erityisesti tilan lampaiden ja vuohien maidosta tehdyistä juustoista. Suurin osa angolaisista kokeili perinteistä paikallisherkkua: perunamykyjä juustokastikkeen ja kinkun kera. Ruoka oli niin herkullista, että moni kävi ostamassa ruoan jälkeen tilan juustoja kotiin viemisiksi. Sen jälkeen olikin jo aika palata antoisan päivän päätteeksi hotellille nukkumaan.

Keskiviikko 22.9.2010, Uhrovecin linna

Linnan historia

Keskiviikkopäivän ohjelmana oli tutustuminen Uhrovecin linnaan ja matkustaminen Bratislavaan. Matka Ružomberokista Bratislavaan on noin 270 kilometriä ja moottoritieltä Trenčinin läheltä Uhroveciin edestakaisin noin 80 kilometriä, Google mapin mukaan. Maisemallisesti päivän matka on

mielenkiintoinen. Ružomberokin itäpuolelle jäivät havupeatteiset Tatrat, länteen päin mennessä siirryttiin Malá Fatran ja Velka Fatran vuorten alueelle. Trenčinin läheltä Bratislavaan kuljetaan kumpuilevan alankoalueen läpi, oikealla ovat koko ajan näkyvissä Pienet Karpaatit. Slovakian läntinen osa, jonka kautta ajamme, on ollut asuttuna kauan ja sieltä tehty runsaasti arkeologisia löydöksiä.

Uhrovecin linna sijaitsee Strážovské Vrchy -vuoristossa, noin neljäkymmenen kilometrin etäisyydellä Trenčinin kaupungista ja noin kymmenen kilometriä Bánovce nad Bebravoun kaupungista. Linnan lähellä on Uhrovecin kylä. Uhrovecin linnasta olimme saaneet tietoja etukäteen runsaasti ja lisää kiertokäynnin aikana linnassa.

Uhrovecin linnan silta. Kuva: Katja L.

Uhrovecin linna on ollut pakolinna. Se on rakennettu vuosina 1241 - 1252 tapahtuneen tataarien maahan tunkeutumisen jälkeen. Linnan vanhimmat osat on tutkimusten mukaan rakennettu vuosina 1251 - 1254. Linnalla on ollut lukuisia omistajia. Sen rakennutti Báša Trenčiniestä, seuraava omistaja oli mahtava ”Váhin ja Tatran herra” Matúš Čák, joka oli päättänyt saada ja saikin linnan omistukseensa. Useiden omistajanvaihdosten jälkeen linnan omistajaksi tuli vuonna 1547 Frantisek Zav ja seuraavien vuosisatojen ajan se säilyi tämän suvun omistuksessa. Linna oli tärkeä ja merkityksellinen 1600-luvulla, jolloin maassa puolustauduttiin turkkilaisten hyökkäyksiltä. 1700-luvulla se alkoi menettää merkitystään ja siellä asui ainoastaan työntekijöitä huolehtimassa linnasta. Ajoittain sitä oli käytetty myös vankilana. Vuonna 1848 linna paloi ja tästä lähtien se on ollut korjaamaton, autioitunut ja raunioitunut. Viimeisin linnan omistaja on Nitran roomalaiskatolinen arkkhiippakunta.

Linnan vanhimmat osat ovat myöhäisempää romaanista tyyliä. Ensimmäisenä rakennettiin nelikulmainen torni, sen jälkeen kolmionmuotoinen torni, palatsi ja kappeli kolmionmuotoisen pihan ympärille. Seuraavien vuosisatojen aikana linnaan rakennettiin uusia osia, jotka ovat tyyliltään 1300-luvun varhaisgotiikkaa, 1400-luvun myöhäisgotiikkaa, goottilaisrenessanssia, renessanssia, myöhäisrenessanssia 1500-luvulta ja 1600-luvun puolivälistä sekä varhaisbarokkia 1600-luvun puoliväliltä. Uhrovec on yksi arvokkaimmista Slovakian keskiaikaisista linnoista. Taiteellisesti ja historiallisesti arvokkain on kappeli, linnan vanhin säilynyt osa. Se on ainoa säilynyt linnan kappeli 1200-luvun lopulta koko Slovakiassa. Myös linnan romaaninen pohjasuunnitelma ja alkuperäiset romaaniset elementit ovat säilyneet osina myöhemmin tehtyjä rakennustöitä. Renessanssityylisessä sisustuksessa näkyy jälkiä romaanisesta koristelusta.

Linnan kappelissa on tynnyriholvikatto, apsis, parveke, josta linnan omistajat seurasivat jumalanpalveluksia ja krypta kaivettuna linnan alle kallioon. Kappelin seinämaalauksista osa on ajoitettu 1400-luvun molemmille puolille. Entisöity alttarimaalaus esittää Jeesuksen ristiinnaulitsemista

ja kolmea pyhimystä, Pyhä Barbara, Maria ja Maria Magdalena. Linnan palatsi rakennettiin ensimmäiseksi roomaaniseen tyyliin, viimeisimmässä muodossaan se on 1500-luvun renessanssia. Palatsissa on lukuisia arkkitehtonisia yksityiskohtia, tynnyriholvikaaret koristeineen, tilavat aulatilat, koristeelliset ikkunat ja tulisijat. Peter Doktor de Zylagyn omistusaikana vuosina 1533 - 1546 linnaan rakennettiin niin kutsuttu alempi linna, linnan portti, tykkibastioni ja silta. Linnassa ovat säilyneet myös vanhat vesisäiliöt ja alkuperäiset toaletit.

Uhrovecin linna, sen arvo ja merkitys löydettiin noin kaksikymmentä vuotta sitten. Linnan korjausprojektiin kuului yksityiskohtainen dokumentointi, linnan historiaan liittyvien asiakirjojen selvittäminen sekä linnan ja sen rakenteiden tarkka tutkiminen. Korjaustyöt rahoitetaan Kulttuuriperinnesäätiön, Nadácia pre záchranu kultúrneho dedičstva, kautta. Uhrovecin linnan kunnostus on säätiön pilottihanke. Korjaustyöt aloitettiin noin kymmenen vuotta sitten täysin vapaaehtoisvoimin ja palkatta, linnan tutkimis- ja korjaustyössä ovat olleet arkeologit, tutkijat ja muut ammattilaiset vapaa-aikoinaan. Myöhemmin on järjestetty leirejä, joihin on osallistunut noin 250 vapaaehtoista työntekijää ja nyt viimeisten vuosien aikana linnassa on ollut työssä neljä vakituisesti palkattua paikkakunnalla asuvaa rakennusalan ammattilaista.

Linnan korjaustyöt oli aloitettu kasvillisuuden raivaamisella ja polkujen ja kulkuväylien rakentamisella. Sortuneita rakenteita on raivattu pois tieltä, ne on uudelleenkäytetty linnan korjaamisessa. Linnan sisäänkäyntiä on korjattu ja sen seiniin ja muureihin on tehty erilaisia puisia ja metallisia tukirakenteita. Raunioituneiden rakenteiden suojaksi, sään vaihtelujen aikaansaaman raunioitumisen jatkumisen estämiseksi on rakennettu väliaikaisia kattoja ja katoksia. Kappeliin on rakennettu holvikatto, palatsin kattoa parhaillaan rakennetaan. Kappelin seinämaalauksia on entisöity. Useita palatsin renessanssityylisiä ikkunanpuitteita on jo tehty valmiiksi ja vanhat tulisijat on kunnostettu tulipalon jälkeen tehtyjen piirustusten ja valokuvien avulla. Jokapäiväiseen käyttöön on korjattu huonetila ruokailua ja kokouksia varten.

Linna on tarkoitus kunnostaa sellaiseksi kuin se oli vuoden 1848 tulipalon jälkeen. Linnasta tulee rauniolinna, jossa on katto; katettu raunio, joka on suojassa sään vaihteluilta. Sinne on tarkoitus saada tilat näyttelyjä varten ja tiloja, joissa voidaan järjestää erilaisia tapahtumia ja tilaisuuksia. Kunnollista siltaa linnaan ei vielä ole, nykyinen väliaikainen silta korvataan aikanaan pyökistä tehtävällä sillalla.

Linnan sisäpiha. Kuva: Katja L.

Linnassa on korjaustöiden aikana tehty arkeologisia kaivauksia, joissa on löydetty noin kaksitoistatuhatta esinettä, muun muassa metallisia työvälineitä, erilaisia ammuksia ja rahoja sekä linnan arkipäiväisestä elämästä kertovaa pöytä- ja keittiökeramiikkaa ja myös useita kasviaiheisiä renessanssityylisiä kaakeleita.

Matka linnalle

Keskiviikkoaamuna Ružomberokissa Kultúra -hotellissa oli hyvin aikainen herääminen ja matkaan lähdettiin heti varhaisen aamiaisen jälkeen. Aamu oli hämärä ja pilvinen, aamusumu vuoroin peitti ja paljasti ympäröivät vuoret. Maisema oli kaunis ja mieliinpainuva, vuoret ovat samanaikaisesti kaukana ja koko ajan läsnä. Ajoimme Martinin kaupungin läpi ja Trenčinin ohi, sen linna näkyi hyvin. Uhrovecin kylä on verraten pieni, asukkaita noin kaksituhatta. Tieltä näkyi linnan 1600-luvulla rakennettu kastelli. Uhrovecin kylässä, samassa talossa vaikkakin hyvin eri aikoina on syntynyt kaksi Slovakian merkkihenkilöä: 28.10.1815 Ľudovít Štúr, Slovakian kansallisuusliikkeen johtaja ja Slovakian kieliopin ja kielen kehittäjä sekä 27.11.1921 Alexander Dubček, Tšekkoslovakian kommunistisen puolueen pääsihteeri elokuussa 1968.

Uhrovecin linna sijaitsee jyrkällä vuorenrinteellä. Bussin pysäköintipaikan tienviitan mukaan linnalle oli noin 200 metrin nousu. Osa reippaista retkeläisistä valitsi suoran, jyrkän reitin. Korkeita paikkoja pelkäävälle matkalaiselle oli sopivampaa kulkea noin kolmen ja puolen kilometrin matka loivasti nousevaa serpentiinitietä tiheässä pyökkimetsässä. Kävelyssä auttoi tien viereltä risukasasta mukaan otettu pyökkisauva, varmuuden vuoksi piti kulkea visusti sisäkaarteiden puolta. Sisäänkäyntinä linnaan oli korkeat rakennustelineet, joihin oli tehty lankkusilta. Avaralta etummaiselta sisäpihalta oli samalla tavalla rakennettu varsin jyrkästi nouseva kulkutie ylös sisemmälle linnanpihalle aivan raunioituneen muurin vierestä. Pelottavaa, vaikkakin maisema oli näkemisen arvoinen. Linna oli raunioituneenakin vaikuttava ja valokuvauksellinen. Palatsin tilat ovat hahmottomassa tulisijoihin ja korjattuine ikkunoineen, maisemat palatsin ikkunoista metsän peittämille vuorten rinteille olivat upeat. Kappeliin tutustuimme parvekkeelta, alas kappeliin emme päässeet. Linnan muurien ulkopuolella oli kookas krusifiksi ja suuri lehmus, jonka rungossa oli reikä. Paluumatkalla alas lainaksi otettu kävelysauva palautettiin takaisin risukasaan. Bussin vierellä oli valmiina gulassi ja porokattilakahvit. Erityisen sydämelliset kiitokset Matille, Lenkalle ja Borikselle. Päivän pitkän bussimatkan parasta antia olivat maisemat, silmänruoan herkkupaloina lukuisat linnat, tien varsilla koristellut pyhimysten kuvat sekä kaupungit ja kylät erityisesti värikkäine kivitaloineen ja puutarhoineen.

Uhrovecista matkattiin takaisin moottoritiele, Piešťany ohi tuttua tietä Bratislavaan. Hotelliin majoittumisen jälkeen, illan hämärissä oli aikaa kävelylle vanhassa kaupungissa. Kauniit rakennukset, kävelykadut ja istutukset, katukahvilat ja kaupungilla kuljeksivat ihmiset. Tunnelmallista illan hämärässä. Keskusaukiolla oli aikaa pysähtyä hetkeksi kuuntelemaan musiikkia. En tiedä kuka lauloi, en tiedä mikä laulu oli, melodia oli kaunis, polveileva. Päivä, joka alkoi Ružomberokissa kirkonkellojen soittaessa aamumessua, päättyi lauluun Bratislavan vanhassa kaupungissa. Sinisen kirkon etsiminen jäi aamuun, se löytyi ja oli käynnin arvoinen.

Kohteiden kasvillisuus

Viikon matkan aikana, Kelemantiolla, Nitrassa, Ižassa, Komárnossa, Víkolíneissä, Havránokissa, Uhrovecissa ja Bratislavassa, oli useita mielenkiintoisia kasveja niityillä, metsissä, puistoissa ja pihdoilla. Matka ajoittui onneksi syksyyn. Onneksi sen vuoksi, että kukkivia kasveja oli enää verrattain vähän. Näistäkin osa jäi huomaamatta ja osa tunnistamatta. Kaikkein helpoin oli havaita tuttuja kasveja, kasveja joita käytetään tai voisi käyttää puutarhakasveina, oli myös helppo havaita meillä tutut arkeofyytit.

Lienee niin, että mitä enemmän kasveja oppii tuntemaan, sen vähemmän niistä tietää. On helppo oppia tuntemaan puutarhakasvit, puutarhakirjoja lukiessa kuva, latinalainen nimi ja suomalainen nimi yhdistyvät toisiinsa niin, että ajoittain pystyy brassailemaan kasvituntemuksellaan. Kun puutarhakasviharrastus laajenee ja muuttuu kasvien alkuperän selvittämiseen – ne ovat luonnonkasveja maapallon kaikista osista - kasveja on jo niin paljon, että niitä ei enää pysty nimeämään. Kasvit pystyy enintään sijoittamaan sukuun tai heimoon. Joskus myös sattuu niin, että valistuneetkaan arvaukset eivät osu oikeaan. Muutoinkin tarkkaa nimeämistä on syytä välttää, koska koskaan ei tiedä, onko kulloinkin käsissä olevassa lähdelehdessä ylipäätään esitetty kaikki mahdolliset kasvivaltoehdot.

Miltei jokaisessa käyntipaikassa kasvoi heinäratamoa (*Plantago lanceolata*), jolla on ollut aikanaan lääkinnällistä käyttöä ja joka hyvin sopii puutarhakasviksi. Sikuria (*Cichorium intybus*) kasvoi useassa paikassa ja myös valkoilakkia (*Silene latifolia*), *nurmikohokkia* (*Silene vulgaris*) ja pukinpartaa (*Tragopogon pratensis*). Kaikille tuttua keltamoa (*Chelidonium majus*) myös löytyi.

Nurmikohokki. Kuva: Katja L.

Ruusunätkelmä Izasta. Kuva: Tarja K.

Perjantain ensimmäisessä kohteessa myllyn pihalla kasvoi saksanpähkinä (*Juglans regia*) ja jalokastanja (*Castanea sativa*). Ducovén kylässä, Kostolecin kukkulalla ja sen rinteillä kasvoi jokunen sininen neidonkieli (*Echium vulgare*), lemmikkikasvi, joka sopii pihallekin. Myös löytyi munkkineilikkaa, (*Dianthus carthusianorum*), ketoneilikkaa suurempi ja rotevampi, pihakasviksi sopiva. Siellä myös kasvoi hennon keltainen törmäkukka (*Scabiosa ochroleuca*) ja keltainen veriruoho, mahdollisesti idänveriruoho (*Agrimonia pilosa*), joka on vaatimattomamman näköinen kuin maarianveriruoho (*A. eupatoria*) sekä punainen matala piikkinen kasvi (keto-ohdake, *Cirsium acaule*). Pellon pientareella

kasvoi koiranruusu (*Rosa canina*), jossa on erityisen hyvät kiulukat ja jota käytetään jalojen ruusujen juurena. Tien vierillä oli runsaasti saksankärhøjä (*Clematis vitalba*), joiden versojen kärjessä on rykelmä pieniä valkoisia neliteräisiä kukkia ja syksyllä kookkaat siementupsut. Suomessa se ei kirjojen mukaan oikein menesty. Kapean tien molemmin puolin kasvaviin tiheisiin piikkisiin orapihlajiin (*Crataegus*) tutustuimme myös, onneksi auton ikkunat olivat välissä.

Nitrassa, samoin kuin Bratislavassa, köynnöskasvina puistoissa kasvoi kilpikierto (*Menispermum*) jolla on tummanvihreät kiiltävät vaahteranlehteä muistuttavat lehdet. Pihoilla kasvoi violettikukkainen sinihibiskus (*Hibiscus syriacus*), joka kirjojen mukaan on tuotu Eurooppaan ristiretkien aikana ja sen jälkeen. Slovakiassa se voi menestyä ulkona, meillä vain ruukussa kesällä pihalla ja talvet sisällä, helppo kasvattaa siemenistä. Ižassa muinaisen roomalaisen leirin alueella oppaanamme toiminut tri Rajtar kertoi, että siellä on arvokas ja erikoinen niittykasvillisuus. Sen tutkimiseen ei aika riittänyt. Kasvoi siellä ainakin salviaa, (Niittysalvia, *Salvia pratensis*) ja pähkämöitä (Rohtopätkämö, *Stachys officinalis*). Niityn kaunotar oli ehdottomasti punakukkainen *ruusunätkelmä* (*Lathyrus latifolius*), köynnöskasvi, jota on Suomessa kasvatettu jo 1920-30 luvuilla, taimia on saatavissa esimerkiksi Maatiaisesta. Komárnossa puistossa linja-auton vierellä kasvoi suuri puu, joka mahdollisesti oli robinia, valeakaasia (*Robinia pseudoacacia*), kaunis tuoksuva valkokukkainen Pohjoisamerikkalainen eksootti, jota on jo kauan kasvatettu Keski-Euroopassa ja joka on täysin kotiutunut ja levittäytynyt kasvamaan luonnossa. Ruissalon puutarhassa on kauniita yksilöitä ja ilmaston lämpenemiseen uskovat toivovat saavansa sen menestymään Suomessa. Kävelykadulla kasvoi myös tulppaanipuu (*Liriodendron tulipifera*), myös eksootti, joka on jo 1600-luvulla tuotu Pohjois-Amerikasta Keski-Eurooppaan ja jolla on erikoiset lehdet, liuskaiset ja lehden kärkiosa aivan kuin leikattu suoraan poikki. Suomessa sitä kasvatetaan I-vyöhykkeellä. Komárnossa ja Ižassa, eteläisessä Slovakiassa oli runsaasti poppeleita. Mustapoppeleiden (*Populus nigra*) lehdet ovat muodoltaan vaihtelevia, kolmiosta vinoneliöön. Suojaistutuksissa ja tienvarsilla käytetään esimerkiksi erilaisia pyramidipoppeleita (muun muassa *Populus nigra* ”*Italica*”). Lehdiltään vaahteraa erehdyttävästi muistuttavat hopealta hohtavat puut olivat hopeapoppeleita (*Populus alba*). Lehtipuissa näkyi misteleitä (*Viscum album*), Asterixin taikapensaita.

Tuntemattomaksi jäänyt malvakasvi Havránokissa. Kuva: Tarja K.

Päivännouto Uhrovecista. Kuva: Tarja K.

Vlkolíneecissä samoin kuin Havránokissa ja Uhrovecissä kukki syysmyrkkylilja, alastonimpi (*Colchium autumnale*), liljakasvi, joka kukkii syksyllä ja tekee lehdet keväällä, menestyy myös Suomessa. Syyssahrami osoittautui eteläisemmäksi ja läntisemmäksi kasviksi. Havránokissa museon pihalla kasvoi suuri saksanpihta (*Abies alba*) ja kurjenpolvi, jonka tarkempi nimeäminen ei vielä ole onnistunut. Nurmikolla kukkivat kaunokaiset (*Bellis perennis*) olivat viehättäviä. Rinteellä kasvoi myös kaunis vaaleanpunainen kukka, joka edelleen on vailla nimeä. *Malvakasvi* se on ja siis sukua luonnossa kasvaville myski- ja ruusumalvalle, niistä sen erotti erimalliset terälehdet ja kolmikulmaiset lehdet varressa. Kaikkein hienoin ja paikkaansa sopivin oli kookas yksittäin kasvava kasvi, englantilaiselta nimeltään Teasel (*Dipsacus fullonum*), karstaohdake, jota on käytetty aikanaan pellavan karstaukseen.

Uhrovecin linna oli korkealla metsäpyökkiä (*Fagus sylvatica*) kasvavalla kukkulalla. Tien vierellä oli tarpeeksi valoa myös muille kasveille. Kaikkein huomiota herättävin oli kurho (*Carlina acaulis*), hopeanvärinen mykerökukkaiskasvi, jonka terälehdet ovat kuin paperia. Tien vierellä kasvoi saksankärhöjä, taponlehteä (*Asarum europaeum*) ja erilaisia orvokkeja. Pieni kirkkaanvihreä lehti mielestäni kuului esikonsukuiselle heidinkukalle (*Cortusa matthioli*), jota on viime vuosina saanut puutarhoistakin. Tien vierellä myös oli pari kirsikkapuuta, joiden kypsät marjat olivat makeita. Mahdollisesti ne olivat imeläkirsikoita (*Prunus avium*). Linnan pihalla ruohikossa kukki heinäratamo, muurin vierellä takana kasvoi korkea vaaleanpunakukkainen kasvi, joka saattoi olla ruohoselja (*Sambucus ebulus*). Siellä kasvoi myös mesikkää (*Melilotus*). Toki linnan pihalla myös kasvoi tummatulikukka (*Verbascum nigrum*). Ruokailun aikana jyrkältä sorarinteeltä löytyi yksi ainoa kaunis keltainen *päivännouto* (*Helianthemum nummularium*), hento varpukasvi, jota saattaa luonnosta löytyä Ahvenanmaalta. Sorassa kasvoi pieni punainen kaitapillike (*Galeopsis angustifolia*). Sinimarjainen pensas kasvoi tien vierellä, poissulkumenetelmällä sen voisi olettaa olevan jo antiikin aikoina aita pensaana käytetty oratuomi (*Prunus spinosa*), muita sinisiä luomarjakasveja en löytänyt. Bratislavan puistoissa kasvoi plataaneja, idänplataani (*Platanus orientalis*) tai puistoplatani (*Platanus hispanica*). Plataani on Balkanilta kotoisin oleva puu, jolla on kummallisen harmaa sileä runko ja lehdet kuin vaahteralla tai oikeammin vaahteran lehdet muistuttavat platanin lehtiä (Metsävaahtera on *Acer platanoides*). Leikattavana pikkupensaana puksipuiden (*Buxus sempervirens*) lisäksi oli puistoissa kiiltävälehtinen valkeakukkainen likusteri (*Ligustrum lucidum*).

Slovakian kasvillisuus

Slovakiassa on mantereinen ilmasto. Eteläinen osa on lämpimämpi kuin pohjoisen vuoristoalue, vuoristossa keskilämpötila laskee ylöspäin mentäessä. Slovakian läntinen osa on alavaa maata, kumpuileva, viljavaa ja maanviljelykseen sopivaa, alueen kasvisto on runsasta ja monilajista. Tonavan, Pienen Tonavan sekä Moravan, Váh ja Hron jokien suistot ovat tulvavesialuetta ja kasvillisuudeltaan arvokkaita. Vuoristoseudun kasvusto on erilaista, mutta monilajista sekini. Kotoperäisiä, endeemejä kasveja on noin neljäkymmentä.

Noin neljäkymmentä prosenttia Slovakian pinta-alasta on metsää. Metsäpyökki (*Fagus sylvatica*), on yleisin puulaji. Pyökki on tärkeä osa Slovakian ekosysteemiä ja myös maan kulttuuriperintöä. Pyökkimetsät ovat Slovakian ylpeys. Ne sijoittuvat pääosin vuoristoalueelle, puhtaat pyökkimetsät kasvavat 450 – 880 metrin korkeudella. Tästä alaspäin, 200 metristä 700 metriin pyökki kasvaa vaihteittain enenevästi muiden lehtipuiden joukossa, noin 650 metrin korkeudelta ylöspäin pyökkimetsissä alkaa esiintyä havukasveja, joiden osuus vähitellen kasvaa, alimpana on kuusia ja pihoja, myöhemmin myös lehtikuusia ja mäntyjä. Pyökkimetsät loppuvat noin 1300 metrin korkeudella. Havumetsät kasvavat noin 1500 metrin korkeudelle asti, puurajan yläpuolella kasvavat erilaiset vuorimännyn ja muut pienet, ryömivät havupuut. Näiden yläpuolella ovat vuoristoniityt ja varpuja ja sammalia kasvavat alueet. Näille alueille tunnusmerkillistä on runsas kukkivien kukkien määrä, erityisesti keväällä ja alkukesällä.

Slovakiassa kasvavien erilaisten puiden määrä on monin verroin suurempi kuin Suomessa. Lehtipuita on runsaasti, esimerkiksi tammia (*Quercus*) kasvaa kaikkiaan kahtatoista eri lajia, useita lajeja lehmuksia (*Tilia*), jalavia (*Ulmus*) ja vaahteroita (*Acer*), erityisesti maininnan arvoinen on vuorivaahtera (*Acer pseudoplatanus*). Alankoalueen puustoon kuuluvat saarnit (*Fraxinus*), hevostkastanjat (*Aesculus hippocastanum*), pähkinäpensas (*Corylus avellana*) sekä koivujen sukuun kuuluva valkopyökki (*Carpinus betulus*) ja luontoon levittäytynyt vieraskasvi valeakaasia (*Robinia pseudoacacia*). Matalampia puuvartiskasveja ovat esimerkiksi mustaselja (*Sambucus nigra*), likusteri (*Ligustrum vulgare*), orapihlajat, typpäliuskaorapihlaja (*Crataegus monogyna*) ja pyöreäliuskaorapihlaja (*Crataegus laevigata*) sekä muratti (*Hedera helix*). Joen varsien kosteikoissa kasvavat poppelit, lepät (*Alnus*) ja erilaiset pajujen (*Salix*) sukuun kuuluvat puut. Havupuut eivät ole eteläisiä lajeja, niitä Slovakiassa kasvaa pääasiassa ylempänä, 600- 900 metrin korkeudelta lähtien. Lajeina on muun muassa saksanpihta (*Abies alba*), tavallinen metsäkuusi (*Picea abies*), Euroopan lehtikuusi (*Larix decidua*), metsämänty (*Pinus sylvestris*), mustamänty (*Pinus nigra*) ja vuorimänty (*Pinus mugo*), joita on useita eri alalajeja, niistä jotkut ovat endeemejä.

Slovakian kasviharvinaisuuksia ovat muun muassa syklaami (*Cyclamen fatrense*), näsiä, (*Daphne arbuscula*), vuokot (*Pulsatilla slavica* ja *Pulsatilla subslavica*), katkero (*Gentiana clusii*), alppikello (*Soldanella carpatica*), alppiasteri (*Aster alpinus*) ja alppitähti (*Leontopodium alpinum*).

Ps. Talven pimeät illat on hyvä käyttää arkeofyyttien opiskeluun. Wikipediassa on luettelo arkeofyyteistä. Ne ovat suomenkielisten nimien mukaisessa järjestyksessä, osasta on kuva ja osasta myös jo tieteellinen nimi.

Torstai 23.9.2010, Bratislava ja lähiseudun historia

Kaupunkikierros Bratislavan vanhassa kaupungissa

Kaupunkikierroksella vierailtiin mm. keskiaikaisessa Pyhän Laurin kalmistossa (Rotunda), joka aloitti toimintansa suunnilleen 1100-luvulla. Viimeisimmät vainajat on haudattu sinne 1500-luvulla. Kalmistossa on edelleen ihmisluurankojen osia. Kallot ja luut on järjestetty tilan säästämiseksi tiiviisti erillisiin osioihin. Kyseessä on Bratislavan historiallisen kaupungin vanhin löydetty rakennus.

Pyhän Laurin kalmiston luita. Kuva: Katja L.

Kaupunkikävelyllä nähtiin sen jälkeen arkkipiispan palatsin aukio; kyseinen palatsi on nykyään pormestarin virasto. Klassinen palatsi rakennettiin vuosina 1778 - 1781 Melchior Hefelen suunnittelemana arkkipiispa Josef Bathyánille. Palatsissa on esillä Bratislavan kaupungingallerian kokoelmia. Samalla aukiolla on myös raatihuone, jossa solmittiin vuonna 1905 Pressburgin rauha.

Vanhassa kaupungissa on jäljellä Mikaelin portti. Se on ainoana säilynyt keskiajan kaupunkilinnouksista. Sen goottilainen perusta rakennettiin 1300-luvun ensimmäisellä puoliskolla. Vuosien 1511 - 1513 aikana portin korkeutta lisättiin ja vuosina 1753 - 1758 se rakennettiin uudelleen nykyisiin mittoihinsa.

Kaupunkikierroksella nähtiin myös muodoltaan poikkeuksellisen tornin (5-kulmainen) omaava Pyhän Klaaran kirkko. Korjauksen alaisena olevassa Pyhän Martinuksen katedraalissa kruunattiin aikanaan yksitoista Unkarin kuningasta turkkilaisten hallitessa Budapestia. Katedraalin rakentaminen alkoi jo 1250-luvun puolivälissä, mutta vasta noin 200 vuotta myöhemmin, vuonna 1452 se valmistui, pyhitettiin ja avattiin virallisesti. Katedraali edustaa goottityylistä arkkitehtuuria ja se on näkyvä maamerkki Bratislavan vanhan kaupungin katukuvassa.

Devínin linna

Devínin linna on rakennettu kalliojyrkänteelle Tonavan ja Moravan yhtymäkohtaan, kaupungin keskustan laitamille. Linnasta saa hyvän yleisnäkymän ympäröivään asutukseen ja kaupunkia ympäröivään laaksoon, jonka läpi joet virtaavat. Linna edisti aikanaan strategista ja puolustuksellista toimintaa. Se toimi ensin linnoituksena ja tähytyspaikkana Suur-Määrin (Suur-Moravian) ja frankkien

valtakunnan välikohtausten aikana 700-luvulla. Rooman valtakunnan aikana Devin oli merkittävä sotilaallinen keskus. Nykyään Devinin linna on Slovakian ikoni ja maan suurin linna. Linnassa on itse asiassa kolme pääosaa: 1) alalinna, 2) keskilinna ja 3) linnoitusosa. Linnan ympärillä on kolme porttia ja muurin ulkopuolella on vielä neljäs portti. Linnassa on ollut kaksi nostosiltaa. Linnan lähialueelta on löytynyt Triluvium-meren pohjasedimenttejä ja alueella on erikoiskasvustoa, joka on tyypillistä muinaiselle merenpohja-alueelle. Alueen flora käsittää kaikkiaan noin 600 eri lajia. Linnan perusosat ovat noin 214 m merenpinnan yläpuolella.

Yksi merkittävä nähtävyys on linnan pihalla oleva kaivo, jonka syvyys on noin 85 m ja sen halkaisija on 2,2 m ja kaivossa olevan veden pinnankorkeus vaihtelee Tonavan pinnan vaihteluja seuraten. Kaivoon liittyy myös kaivonhenkeen liittyvä uskomus, jonka mukaisesti aikana, joka kuluu alas kaadetun veden loiskahdusäänen kuulumiseen asti, esitetty toive toteutuu.

Linnan puistoalueelta on löydetty myös muinainen kivettynyt kohotettu leipä, arviolta noin 1500 vuotta vanha. Kyseessä on maailmanlaajuisesti ainutlaatuinen löytö sillä mm. Pompeijista ei ole löydetty kohotettua leipää. Alueelta löytyvät myös esislaavilaiskaudelta peräisin olevan hautausmaan jäänteet.

Iloiset matkailaiset Devinin linnalla. Kuva: Katja L.

Illanvietto Bratislavan lähikaupungissa Svätý Jurissa.

Matkan viimeinen yhteinen ilta vietettiin hieman Bratislavan ulkopuolella olevassa pikkukaupungissa Svätý Jurissa sijaitsevassa kellariravintolassa. Viihdyttäjänä toimi slovakialainen trubaduuri, joka varsinaisen ammattinsa ohella omasi mainiot laulutaidot. Viihtyisän iltatunnelman lisätakeena oli paikallisten viinien maistelu pikkupurtavan kera. Maisteltu viinikokoelma käsitti kaikkiaan kahdeksan eri lajiketta (Irsai Olivér, Chardonnay, Müller-Thurgau, Frankovka modrá Rosé, Frankovka modrá, A Libernét, Chetovarineski (Pyhä Lauri) ja Pinot Noirin slovakialaisversio)

Perjantai 24.09.2010, Bratislava ja Carnuntum

Pienen kaupunkikierroksen jälkeen ajelimme Bratislavan linnalle ja katselimme sitä ulkoapäin. Linna on kunnostettu vuonna 2009 ja se loistaa valkoisena yli koko kaupungin. Linnan takana oli tehty kaivauksia ja löydetty mm. iso pussillinen roomalaisia rahoja. Katselimme kaupunkia muurilta ja ihailimme Tonavaa. Näkyvissä olivat Slovakian kansannousun silta (Ufo-silta), Vanha silta ja Apollonin silta. ”Jokainen, joka näkee Tonavan sinisenä, on rakastunut” totesi Matti.

Seuraavaksi menimme Arkeologiseen museoon, jossa vihdoinkin näimme alkuperäisen Moravian Venuksen, joka oli pikkiriikkinen, mutta pulskansorttinen mammutin luusta tehty naisfiguuri. Erityisen kiinnostava oli näyttely Bojnán kaivauksista. Alueella on ollut jo 700-800 luvuilla linnoitus ja slovakialaisen eliitin asuinpaikka. Uskomaton määrä erilaisia metalliesineitä on löydetty metsästä, jonne me emme tällä matkalla päässeet tutustumaan. Kaivaukset oli keskeytetty toistaiseksi ja peitetty rahan puutteen vuoksi.

Moravian Venus, kopio Nitran arkeologisessa museossa.

Kuva: Katja L.

Jatkoimme matkaa Itävallan puolelle ja Hainburgin kaupunki ohitettiin yhdessä hujauksessa. Ajoimme vanhan portin läpi ja katselimme linnaa korkealla kukkulalla. Kolmannella yrittämällä löysimme oikean paikan Carnuntumin laajalla alueella. Roomalainen kaupunki Carnuntum oli aikoinaan tärkein poliittinen ja sotilaallinen keskus imperiumin koillisnurkassa. Nykyisen Carnuntumin historia alkoi 150 vuotta sitten, kun löydettiin riemukaari, joka oli silloin ainoa maan pinnalle näkyvä osa. Tästä alkoivat kaivaukset, jotka jatkuvat yhä.

Tutustuimme oppaan avustuksella sotilaiden amfiteatteriin ja siviilipuolen kaupunkiin. Amfiteatterin rauniot oli ainoa sotilasrakennelma, joka oli näkyvissä. Siellä on pidetty sekä gladiaattoritisteluita että sotilasharjoituksia. Legioona oli tällä paikalla vuoteen 433 asti. Sitten Rooma teki hunnien kanssa sopimuksen ja roomalaiset vetäytyivät. Arvioidaan, että vuosina 200-300 Carnuntumissa oli 50 000 asukasta.

Siviilipuolella tutustuimme kokonaan uudelleen konstruoituun Luciuksen taloon sekä komeaan kaupunkipalatsiin, Villa Urbanaan. Carnuntumissa on tehty se periaatteellinen ratkaisu, että talot rakennetaan kokonaisiksi kaivauksissa saadun materiaalin perusteella. Näin voidaan välittää parhaalla mahdollisella tavalla tietoa esim. koululaisille ja muille maallikoille. Kieltämättä tulos oli vaikuttava ja rahaa oli varmaan kulunut paljon. Taloissa oli lattialämmitys. Uunien suuaukot olivat talojen ulkopuolella ja lämmin ilma oli johdettu kanaviin lattioiden alla. Kelpasi siellä vierashuoneessa oleilla, vaikka sängyt olivat kyllä melko askeettiset. Villa Urbanaa oli aiemmin luultu Dianan temppeliksi,

mutta kolme vuotta sitten havaittiin, että kaivauksissa oli löytynyt vain kotialtari. Talossa oli tilaa sekä isännälle että orjille ja lisäksi upea sali juhlaikäyttöön.

Villa Urbana. Kuva: Pirkko R.

Alkuperäiset roomalaiset tiet oli paljastettu ainakin osin näkyviin. Kivissä pystyi vielä erottamaan pyörän jälkiä. Luciuksen talon yhteyteen oli myös perustettu roomalainen puutarha, jossa oli sekä yrttejä että koristekasveja. Rakennusprojekteista suurin oli tällä hetkellä kylpylä, jonka on tarkoitus valmistua ensi vuonna. Kaiken tämän nähtyämme olimme tosi vaikuttuneita!

Kuva: Matkareittimme Slovakiassa.